

28 de maig de 2003, dijous, 11.30

Pere, el bidell, ha passat una nota de la directora al professorat de batxillerat. Demà, en acabar la reunió de l'avaluació de segon es tractarà el decret que el Departament d'Ensenyament i el d'Universitats han fet públic oficialment aquest mateix matí, i es veurà com es pot aplicar sense alterar massa els horaris de les classes que ja havien previst per al curs vinent. El rumor ja s'ha escampat entre el professorat i hi ha opinions molt diverses, tant per la part dels de lletres com per la part dels de ciències. A alguns, la mesura els sembla insuficient; a d'altres, un excés. Hi ha qui no creu que serveixi per a res; i qui pensa que pot ser beneficiosa i que fa temps que caldria haver fet alguna cosa semblant.

29 de maig de 2003, divendres, 19.30

La reunió del professorat de batxillerat de l'Institut d'Ensenyament Secundari Maria Elena Maseras s'allarga més del que en Jaume pensava. La Júlia i en Tomeu, com de costum, no han parat de discutir. Ella, avui, defensant el decret i la necessitat que, per fi, en el Govern s'adonessin que calia fer alguna cosa per frenar aquest descens continuat de les vocacions científiques. Ell, argumentant que tampoc no hi ha vocacions filosòfiques i ningú no els concedeix més hores de classe ni es decreta que es promoguin activitats per atreure els nois i les noies a la filosofia. I al cap i a la fi, d'on va sorgir la ciència, sinó de la filosofia? En Jaume se'ls escolta neguitós; ha quedat amb la Rosa per anar al cinema. Si no troben aviat una so-

lució al gust de tothom –consensuada, com es diu ara– no hi arribarà a temps. A més de perdre's el començament de la pel·lícula, cosa que li molesta moltíssim, haurà d'aguantar els morros de la Rosa tota la nit.

–Falten gairebé dos mesos per fer els horaris definitius del curs que ve, però us ho demano ja ara. Si us plau, traieu les hores d'on vulgueu menys de la filosofia i de la història. Amb aquesta misèria d'horari que tenim ara, encara voleu més reduccions?– protesta Tomeu per enèsima vegada.

–Ho sento molt, Tomeu, però em sembla que l'única possibilitat serà pessigar algun temps del que havíem pensat assignar a les teves assignatures– li respon la cap d'estudis.

En Tomeu és a punt de dir-ne una de grossa, però la veu d'en Jaume es deixa sentir abans que la seva.

–Jo crec que el mateix Tomeu, sense adonar-se'n, ha insinuat una solució salomònica.

Tothom se'l mira sense entendre massa on vol anar a parar amb les seves paraules.

–No has dit tu, abans, que la ciència va sorgir de la filosofia? –diu en Jaume tot mirant fixament en Tomeu–. Doncs, per què, en comptes de pessigar hores de les teves assignatures per a una nova activitat que encara no sabem com pot ser, únicament que ha de servir per promoure les vocacions científiques, no es fa aquesta activitat com a part d'aquestes assignatures?

–Tu em vols prendre el poc pèl que em queda, o què? –respon en Tomeu–. Què vols, que ensenyi jo física o biologia?

–Parlo ben seriosament i després d'haver-ho rumiat força –replica en Jaume mentre va pensant què proposarà. De cop se li encén la llumeta–. La Júlia i tu hauríeu de treballar plegats i dissenyar una activitat relacionada alhora amb la ciència i amb la història i la filosofia de la ciència. Per què no organitzeu conjuntament el treball de recerca?

La Júlia i en Tomeu intenten expressar la seva opinió, però la cap d'estudis s'avança a ells.

–Jaume, per una vegada, em sembla que l'has encertada. Trobo molt adient el teu suggeriment. En Tomeu i la Júlia podrien dirigir el treball de recerca dels nois i noies que triessin aquesta opció. A més, això vindrà mot bé com a una primera experiència de la proposta que va fer la Ruth i

amb la qual molts de vosaltres vàreu estar d'acord. Es tractava d'esperonar l'alumnat perquè fessin un treball de recerca multidisciplinària o, fins i tot, en especialitats diferents de les que havien triat per al batxillerat. Ho recordeu?

L'expressió de la cara d'en Tomeu denota que no hi està massa d'acord. Tanmateix, s'adona que no té res a fer; que si no accepta la proposta, les seves assignatures veuran reduït encara més el minso horari que ara se'ls concedeix. De tota manera, haurà de tenir mà esquerra per defensar el seu territori. Es posen d'acord amb la Júlia per treballar plegats en la preparació d'aquesta nova activitat. Si més no, el decret té l'avantatge de ser molt vague en la descripció de les activitats que cal desenvolupar i només es fixa amb els objectius.

31 de maig de 2003, dilluns, 12.00

En Tomeu i la Júlia es troben a la sala de professors.

–Què, tens alguna idea per començar? –pregunta la Júlia–. Els nois i noies de primer estan esperant que els donem algunes indicacions per poder triar el treball de recerca que faran el curs que ve.

–He pensat que potser podríem encarregar-los uns treballs sobre el desenvolupament del pensament científic en diferents èpoques històriques. Jo podria tractar una mica a classe el context històric i ells haurien de relacionar-ho.

–No fotis, Tomeu! Que es tracta d'organitzar activitats per atraure el jovent vers la ciència, no per allunyar-lo. Perdona que t'ho digui, però no els pots encarregar una tasca com la que proposes, que a tu i a mi ens pot semblar molt atractiva, però que, llevat de poquíssimes excepcions, per als nois i noies de secundària seria molt avorrida. Podem posar-ho com una opció, però no és per aquí per on hem d'anar.

–Doncs, vinga, proposa tu alguna cosa –respon en Tomeu mig ofès per la desconsideració de la Júlia–. Si és que has pensat res, naturalment.

–Sí que hi he pensat, i tinc una idea que ara t'explicaré. Però et confessaré la veritat: no hi he pensat massa; m'ha sorgit gairebé per casualitat.

–Va, afluixa i vegem quina és la llumeta que se t'ha encès.

–Dissabte vaig posar-me a ordenar la biblioteca de casa i va caure a les meves mans un llibre que vaig llegir fa anys i que fa poc vaig buscar per

treure'n unes dades. Es tracta de *Caçadors de microbis*, una obra publicada fa prop de 80 anys als Estats Units. El seu autor, el microbiòleg Paul Henry De Kruif, va viure entre 1890 i 1971, i és molt més conegut per aquesta obra literària que pel seu treball com a investigador. És un llibre que en el seu moment va causar un gran impacte entre la població i es diu que ha despertat la vocació de molts microbiòlegs de diferents generacions i en diferents països. Pensa que ha estat traduït a unes 20 llengües i se n'han venut milions d'exemplars!

–I què suggereixes? Que el fem de lectura obligada i després els demanem uns comentaris? I voldries que tots fessin el mateix treball? –pregunta en Tomeu.

–No, no vaig per aquí –respon la Júlia–; això seria per l'estil del que tu proposaves. A més, no és un llibre fàcil de trobar. Tot i que en anglès no ha deixat mai de publicar-se, aquí és un llibre descatalogat. En castellà; perquè, en català, ni tan sols s'ha publicat. I és una llàstima, perquè és una obra emocionant i brillant, centrada principalment en l'èpica d'un camp de la ciència, la microbiologia, que De Kruif coneixia molt bé. Va relatar dotze episodis esplendorosos de la història d'aquesta disciplina científica que, excepte en un parell de casos, havien dut els seus protagonistes a la glòria. El 1926, la microbiologia era una ciència relativament jove i els seus èxits més espectaculars estaven encara per arribar. La medicina era al llindar d'una nova època, a punt de deixar obsoleta aquella tradicional dita francesa, que fa alguns anys vaig veure reproduïda sota el retrat del metge nord-americà Edward Livingston Trudeau, destacat lluitador contra la tuberculosi: *guérir quelquefois, soulager souvent, consoler toujours* (guarir de vegades, sovint ajudar, consolar sempre). Els metges van passar de saber diagnosticar i explicar les malalties, fer-ne el pronòstic i fer costat a la família dels malalts, a tenir la solució per a moltes afeccions, especialment les malalties infeccioses, que eren les que mataben més persones.

–Para, que no ets a classe ni fent una conferència! I no puc imaginar quina idea tan fantàstica et devia provocar tenir aquest llibre a les mans.

–Els protagonistes dels diferents episodis de *Caçadors de microbis* són uns herois del seu temps –continua la Júlia–. I el públic espera sempre que els herois, o sigui els «bons», triomfin, cosa que també fan gairebé tots els personatges de De Kruif. En alguns casos han de lluitar aferrissadament per

aconseguir els seus objectius, però finalment els espera la glòria. Obres com aquesta, si bé són excel·lents com a eines de divulgació científica, poden contribuir a crear una visió esbiaixada de la realitat. Els investigadors hi apareixen com a éssers per damunt del mal i del bé. Si el seu camp de treball és la medicina, hi ha, a més, el factor altruista de l'investigador que té com a última finalitat la millora de la salut...

En Tomeu la interromp.

–Segueixo sense ni tan sols imaginar on vols anar a parar amb tot això, especialment si dius que el llibre no està disponible.

–No siguis impacient i deixa'm acabar, si us plau –replica la Júlia un tant malhumorada–. La literatura, i també el cinema, poden anar a parar a l'altre extrem en el seu tractament de la ciència. Algunes novel·les, especialment obres de ciència ficció, i algunes pel·lícules han ofert una visió dels científics que els mostra com tot el contrari dels herois de De Kruif: uns éssers diabòlics, que actuen moguts únicament per l'ambició, ambició de poder fàctic o econòmic, o que persegueixen la glòria a qualsevol preu. La realitat no es troba en cap dels dos extrems. Els científics no formen una raça a part dins de l'espècie humana. Per tant, no cal esperar que es comportin de manera diferent com ho fan les altres persones. Recordes el que deia aquell personatge shakespearà de *El mercader de Venècia* en comparar els jueus a la resta dels humans?: «Peixats amb els mateixos aliments, ferits amb les mateixes armes, subjectes a les mateixes malalties, guarits amb els mateixos mitjans, escalfats i refredats pels mateixos estius i hiverns.» El mateix podríem dir dels científics. Entre els científics, com en altres col·lectius professionals, l'enveja, l'egoisme, la cobdícia i l'ambició hi són presents. Però també hi són presents els sentits de col·laboració, l'amistat, l'altruisme i la generositat.

La intriga d'en Tomeu continua sense dissipar-se i com més va més nerviós es posa.

–Molt bé. I ara, després de demostrar-me que, malgrat que siguis de ciències, has llegit Shakespeare, em diràs quina és la proposta per fer treballar el nostre alumnat, i que el treball que facin els serveixi d'estímul i esquer per atreure'ls al món de la ciència?

–Sento haver-me allargat tant en les explicacions –respon la Júlia– però crec que eren necessàries per arribar al rovell de l'ou.